

Právo ve stínu pandemie

Jistě jsme již mnozí unaveni nekončícím proudem informací o počtu nakažených, zemřelých a uzdravených, o výši aktuální a odhadované nezaměstnanosti, o propadu hospodářství či očekávaných omezeních při cestách do zahraničí. Mnohým již také není po chuti poslouchat informace o tom „jak jsme to spolu zvládli“ a jak nás naši vládní představitelé ochránili od jistojisté apokalypsy.

Netroufám si ani náznakem hodnotit, zda přijatá opatření byla či nebyla adekvátní, zda hospodářské škody mohly být menší nebo naopak bylo zabráněno škodám větším. Je mi pak zcela cizí poměřovat propad hospodářství s počtem zesnulých v důsledku přijetí nebo naopak nepřijetí konkrétních opatření, byť i s takovými úvahami jsme se v posledním období mohli setkat.

Nepochybně je nutno vnímat, že jsme se stali nechtěnými aktéry zcela ojedinělé a mimořádné situace, která v novodobých dějinách nemá obdoby. Takováto mimořádná situace nepochybně vyžaduje mimořádné postupy a opatření a pouze u některých čas ukáže, zda byly správné či nikoliv. Na posouzení správnosti některých opatření nedostaneme jednoznačnou odpověď ani v budoucnu. Ač výjimečná situace ještě není za námi a lze se obávat i další vlny pandemie koronaviru, můžeme již nyní rekapitulovat a částečně i hodnotit počiny, které byly činěny na poli legislativním. V tomto směru jsem přesvědčen, že v dané oblasti rozhodně nebylo postupováno přísně odborně, se snahou ctít ústavní principy a do základních práv občanů zasahovat jen v nezbytné míře.

Krizovou legislativou“ bylo naopak vytvořeno předpolí pro celou řadu rozporných výkladů a z toho vyplývajících sporů, které budou pravděpodobně zatěžovat justici po značně dlouhou dobu. Asi není třeba zvláště připomínat, že vláda na počátku epidemie vyhlásila nouzový stav dle ústavního zákona č. [110/1988](#) Sb. o bezpečnosti České republiky a dále postupovala (nebo aspoň hodlala postupovat) dle krizového zákona č. [270/2000](#) Sb. Již tyto první akty se však neobešly bez významných pochybností o jejich právní bezvadnosti a formální správnosti a záhy po jejich vydání byly podrobeny kritice a to i z řad významných právních autorit. Zda a jaké dopady a následky budou mít tyto nejméně formulační neobratnosti se však pravděpodobně budeme dozvídat až v průběhu následujících měsíců či spíše let. Lze totiž předpokládat, že mnohé škodní nároky budou nejméně zčásti založeny na zpochybňování těchto postupů.

Poté, co se v odborných kruzích rozpoutala poměrně živá diskuse o dopadech ustanovení § 35 a 36 zákona o krizovém řízení a odpovědnosti či neodpovědnosti státu za škody vzniklé v důsledku přijatých krizových opatření, vláda svůj postup diametrálně změnila. Velmi podobná, někdy i shodná opatření, vydává Ministerstvo zdravotnictví v intencích zákona č. [258/2000](#) Sb. o ochraně veřejného zdraví, byť nouzový stav v dané době stále trvá. Že má být tento postup únikem před odpovědností státu za vzniklé škody dle krizového zákona, se stává veřejným tajemstvím a z úst představitelů státu ani není nijak výrazně popírán. Pravděpodobně se nelze ani příliš divit, že se tento nepřehledný, resp. nekonzistentní postup státu stal nejen předmětem poměrně silné kritiky, ale vyústil i v podání řady žalob. Za zmínku pak nepochybně stojí zejména

rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 14 A 41/2020 ze dne 23. 4. 2020, kterým byla příslušná opatření Ministerstva zdravotnictví zrušena, s dnes již známou argumentací o nemožnosti vložit tak široké kompetence a oprávnění do rukou jediného ministra, zejména je-li jim zasahováno do základních práv a svobod tak velkého počtu občanů.

Jakkoliv je pravděpodobné, že předmětné rozhodnutí bude podrobena přezkumu Nejvyšším správním soudem z důvodu podané kasační stížnosti, je již dnes nepochybné, že nejméně v tomto směru byl vytvořen zcela nepřehledný a nejistý právní stav. Takovouto situaci však nelze označit za bravurní zvládnutí krizové situace, které nám celá Evropa závidí, o čemž jsme opakovaně vládou utvrzováni.

Dlužno dodat, že v rámci snah o zmírňování dopadů nastalé situace byla přijata celá řada zákonů a opatření populárně nazývaných jako „lex voucher“, „covid nájemné“, „25“ a další. Jak již bylo shora uvedeno, mimořádná situace vyžaduje mimořádná opatření, nicméně ani za uvedeného stavu nepřestává platit Ústava, Listina základních práv a svobod ani základní zásady normotvorby jako nepřipustnost retroaktivity apod. Již nyní se lze takřka každodenně seznamovat s velmi fundovanými a odůvodněnými závěry, že tyto principy respektovány nebyly. Stěží lze za zákonnou a souladnou s ústavním pořádkem považovat například zákonem vyvolanou změnu podmínek uzavřené smlouvy o zájezdu, tím spíše, je-li změna stanovena v neprospěch spotřebitele. Stejně tak je diskutabilní zákonem stanovená změna úpravy smluvního vztahu pronajímatele a nájemce na úkor jedné ze stran. Nepochybně by bylo možno v takovém výčtu pokračovat a zmínit i pokusy využít nouzový stav k obcházení řádného legislativního procesu k prosazení partikulárních zájmů.

Odpovědi na ústavnost či neústavnost jednotlivých předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení však budou pravděpodobně nalézány v desítkách a stovkách soudních sporů po dobu mnoha let.

Byť „po bitvě“ s epidemií ještě nejsme, jsem si vědom rčení, že po bitvě je každý generál. Složitost, komplikovanost a požadavek na rychlost úpravy mnohých problémů snad může být i určitým ospravedlněním nedokonalé „krizové legislativy“. Přesto se nelze vyhnout pochybnostem o tom, že legislativní řešení epidemie a jejích následků mohlo být zvládnuto nepochybně lépe.

JUDr. Radim Miketa,
advokát,
místopředseda představenstva České advokátní komory

wwwText byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 2/2020.

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)

- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)